

Abonamentul:

»Libertatea« cu adausurile ei
»Foia Interesantă« și »Tovărășia«
pe an 8 cor.; pe 1/2 an 4 cor.

Pentru economi, toate trei folle:
numai 5 cor. pe an!

Pentru România pe an 25 Lei.

LIBERTATEA

Apare în fiecare Sâmbătă.

Inserțiuni:

se socotesc după tarifă cu
prețuri foarte moderate.

Abonamentele se plătesc înainte.

Manuscripte nu se redau.

Pentru limbă, pentru lege!

— Din vorbirea preotului Slovac Hlinka,
înaintea tribunalului din Rozsahegy. —

Unul din cele mai mari procese politice să pertractează de 11 zile într'una înaintea tribunalului din Rozsahegy, între Slovaci. E un al doilea proces al Memorandului nostru. Sașesprezece (16) Slovaci stau, în frunte cu preotul lor Hlinka, în fața judecătorilor lor, după-ce de 6 luni de zile îi țin mereu închiși în închisoare preventivă (premergătoare). Luni în săptămâna trecută (în 26 Nov. n.) s'a început procesul și abia Joi în săptămâna asta (în 6 Dec. n.) s'a adus judecată.

Acuzații au fost apărați cu putere mare de cei mai învățați avocați Slovaci, ca Dr. P. Mudrony cel tânăr, Dr. Hiller și alții, cari au chemat în ajutor și pe doi din cei mai distinși avocați ai poporului înfrățit, al Românilor, pe dnii Coriolan Bredicean și Dr. Aurel Vlad, cari și-au împlinit datoria de apărători în chip strălucit. Vom aduce părți alese din vorbirile lor, îndată ce le vom avea mai deplinite, căci foile ungurești aduc numai frânturi trunchiate și schimonosite. Și până atunci însă, dăm cetitorilor nostri câte-va părți alese din vorbirea cu care s'a apărât preotul Hlinka, capul celor acuzați. El și-a apărât cu multă hotărâre și neînduplecare ținuta sa. E învinuit că a ațîțat pe Slovaci în lupta alegerilor de deputat, contra candidatului ungurec și a Ungurilor peste tot, și cu cite toate. Iată ce a zis între altele bărbatul slovac în apărarea sa:

»Eu nu sunt omul vorbelor, sunt omul faptelor. Dar' faptele mele sunt totdeauna în congruență cu sufletul și cu datorințele ce le am față de popor. În știința nevinovăției mele, voinc suporta și de aci încolo aerul înecător al temniței!

Fiecare veac își are aplicarea sa. În veacul acesta al douăzecilea, soarta oamenilor mici, de jos (din popor), e pentru care să interesează și spre care își îndreaptă ochii religioșii, politica, toți și toate. Să spună că și guvernul de acum acest scop îl are pus ca scop mai înalt al său! În acest scop, în această credință (pentru apărarea drepturilor oamenilor mici, din popor) am pornit și eu în luptă cu candidatul Dr. Srobar, avind în mână cele mai legiuite și cinstite arme. Am mers cu mâni cinstite, cu cuvinte cinstite.

Ca să-mi cunoașteți nevinovăția, căutați în trecutul meu. Am locuit în Szléc 13 ani, am condus și învățat poporul. Numai la pace l'am îndemnat. Că acolo aș fi »ațîțat« odată contra limbii maghiare, în o vorbire cu învățătorul, încă nu-i adevărat. Am zis învățătorului Stelik că n'ar fi mai bine să învețe el în limba maternă (slovacă) pe copii ungurești? Căci ce folos e după învățarea siluită tot în limba maghiară? Acela, că azi nu este un singur om în Szléc, care ar ști unurește! Dela vîrstă de 3 ani până la 15 îi

învață tot ungurește, și nu-i de nici un folos! Numai să prostesc!, cad în sclăvie sufletească! La sclăvia asta am ținut eu prin vorba din Szléc.

Eu de altfel însumi am cheltuit an de an o mie de coroane pe cărți școlare ungurești (pe ales). *Limba mea maternă, e cea slovacă, nu o tăgăduiesc dela mine!* Sunt născut din acest popor, și m'aș afla vrednic de toată osînda, cînd mi-aș tăgădui limba mamei.

Că atunci cînd m'au scos din oficiu (că a fost ridicat cu puterea din oficiul său de preot din Rozsahegy unde era acum pe urmă!), s'au iscat tulburări în popor din pricina mea, — e de înțeles. Căci eu totdeauna am fost apărător al oamenilor din popor. M'am uitat peste socotelile comunei și am văzut îndată abuzurile (risipa), și am deschis ochii poporului. Pentru asta m'au iubit oamenii. Și cînd poporul a văzut alungarea preotului său treaz, a urmat răsturnarea și răzvrătirea sufletească: — de aci încolo poporul fugea de biserică și de cele sfinte! Asta a fost pricina stării de ațîțare, nu alta.

»Patriotismul meu, iubirea mea de patrie, încă le trage la îndoială dl procuror. Eu însă înțeleg altfel patriotismul, ca procurorul. Eu nu am rostit numai vorbiri frumoase, eu am și făcut. Am zidit biserică, am scris cărți!

»In mine puteți acuza cel mult ideea (gîndul mai înalt, țînta cutare)! Dacă mă găsiți »vinovat«, apoi depesiți-mă. Scopul legii e să îndrepteze. Dar' ce să îndreptați în mine? Doar' aceea că mă alipesc la limba mamei mele? În aceasta sunt peste puțină de »îndreptat«! Eu sunt vinovat numai de propoveduirea îndreptării de-opotrivă a tuturor, a frățietății și a libertății! Și dacă pentru asta mă judecați, — voi purta-o!»

Cînd știm cît de mulți preoți Slovaci crescuți prin seminarele papistașe ungurești, sunt slabi, foarte slabi, și să reneagă cu dușum, — ridicarea preotului Hlinka în acest chip pentru apărarea limbii sale slovacă și a drepturilor poporului, ne dă dovadă, că trezirea deplină a poporului slovac, frate nouă de luptă și de suferință, e pe cale.

Sortii luptelor noastre naționale să ridică tot mai sus tocmai prin astfel de procese.

Fatum...

Duminea trecută s'a dezlăit la Pesta statua fostului ministru Iuliu Andrassy, tatăl celui de azi, care a conlucrat la încheierea păcii între Austria și Ungaria după absolutism, și la înălțarea Ungariei alături de Austria în împărăție. Andrassy a lucrat alături cu Francisc Deák și ei au făcut și legea de naționalități, pe care fiul său să laudă că o va șterge, că de ținut n'au vrut s'o țină nici-odată! Vorbind despre această ridicare de statuă unui bărbat mare a țării, dar' a căruia păreri deja nu le mai cinstește nici fiul său, — »Budapesti Napló« scrie:

»Fatum (cobe rea, cas rău) apasă asupra statuelor maghiare. Cele mai multe din ele să pregătesc ca statue (chip cioplit, pus la loc de frunte în piețele marilor orașe, ca să vorbească lumii de azi și celei viitoare despre mărirea omului pe care

îl întruchipează), — și cînd colo din cele mai multe să aleg simple cruci de morminte. Pe cînd le dezlăue pe aceste monumente, ele deja nu mai vestesc nemurirea celui cioplit în ele, ci moartea lui a doua și pe veci!

»Statua lui Francisc Deák atunci au dezlăit-o, cînd opera lui (lucrarea lui cea mare: legătura Ungariei de Austria în forma de azi), începuse să crepe, și cînd în înțelepciunea lui începuseră urmașii săi a să îndoii (deși și azi i-să zice încă lui Deák »înțeleptul patriei«!) Azi statua lui stă de-asupra de ruine, și nu mai e vestitoarea de mărirea vecinică, ci mărturia durosă a repezii treceri a adevărilor politice!

»Acum dezlăue și statua lui Iuliu Andrassy. O desvăluiesc aceia, cari nici ei nu mai cred în el, ori nici-odată n'au crezut!...«

Așa e. Alte păreri să ziceau pe atunci »adevăruri« în politica țării noastre, și iaca până azi sunt deja răsturnate, deși cei-ce le propoveduiau sunt numiți »înțelepții« patriei!

Cît timp dar' o să trăiască »adevărurile« politice ale politicianilor unguri de azi, cari nici ei nu să cred serioși, și nici altă lume nu-i știe să fie »înțelepți«?

„O ispită“.

Chestia atinsă în articolul de sub acest titlu în numărul nostru trecut de către Dl G. Părau fostul director al gimnaziului din Brad, — va fi hotărîtă în decursul acestei săptămîni de către corpul profesoral dela numitul gimnaziu. Corespondentul nostru din Brad ne vestește, că în săptămîna viitoare ne poate trimite știre, în ce fel s'a luat hotărîrea. Și până atunci ne asigură, că după cît a putut afla, aplicările corpului profesoral, dnii profesori, au o ținută vrednică de ei: modești și bine judecători.

Andrassy n'are somn!..

Săracul conte Iuliu Andrassy o să se usuce pe picioare, ori o să cadă în boală uscată, din pricina afurisitilor astora de Ne-maghiari. Ci-că nici dormi nu mai poate, de gînduri, că ce să facă el cu Ne-maghiarii, doar' îi face ori să tacă, ori să se dea după păr' Maritul »Bud. Hirap« ne face cunoscut, că după multă frămîntare și după multe nopți nedormite, în urmă domnului ministru Andrassy: »...a început a să ocupa temeinic (a, bravo, dacă-i temeinic!), cu stările naționalităților, și azi, așa ni-să spune, cel mai mare gînd al său îl pune pe chestia naționalităților! Cunoaște toate cărările »agitatorilor«, toată lucrarea lor; cunoaște acea răsturnare pe care ei o săvîrșesc, cunoaște scopurile contrare statului, pe care le urmăresc...«

Să fim numai sănătoși, că dacă-i drept că Andrassy a început a să ocupa de noi, apoi să nădăduim c'o va duce ceva mai departe ca de început. Că, dacă-i așa cum spune măritul Hirap, și mai ales după cum a spumegat în 26 c. în dietă, — apoi într'adevăr dl Andrassy e încă tare începător, e numai copil dela »kisedovoda«, cu cămășuța scoasă napoi, în cunoașterea popoarelor nemaghiare, și noi ne-am bucura, dacă dela începător ar ajunge macar prin prima gimnazială a chestiunii, cînd deja va vedea, că ce prostii știe azi ca kisedovist. Iar' de l'o ținea Dumnezeu să

ajungă la maturitate în studiul chestiunii, de sigur nu va mai izbucni în dietă cu amenințări kisedoviste, cum a izbucnit în 26 Nov. n., ci va vorbi mai cuminte despre popoarele nemaghiare și conducătorii lor.

Pedagogii din Blaj — pentru gimnaziul din Brad.

„Luați sabia Duhului,
care este cuvîntul lui Dumnezeu“.

„Vorbiți între voi în psalmi și în laude și în cântări duhovnicești!“

(Ap. Pavel).

Bucurie curată a umplut inimile noastre într'una din zilele trecute.

Tinerii din Blaj, cari acum să pregătesc să devină învățători, s'au adresat către directorul gimnaziului din Brad cu vorbe pline de dragoste pentru a neamului luminare.

Din ei, apostolii de mîne ai culturii române, respiră »suflairea vremilor nouă«,

Iată ce scriu:

»Pedagogii din Blaj — pentru gimnaziul din Brad. Poate că vom deveni unora ridicoli, satirizați. Doar' noi suntem cu totul și deplin serioși... Noi nu vrem, ca neamul nostru să fie și mai departe desbinat prin certe profesionale, ci simțind aspirațiunile unitare ale poporului român, dorim să fim un trup și un suflet...«

Voim și suntem foarte aplicați a da un concert în oare-care loc locuit de Români în favorul gimnaziului din Brad. O socotim aceasta drept faptă frumoasă vrednică de sprijinit și urmat de toată suflarea românească...

Timpu concertului îl determinăm pe Anul-nou sau la Bobotează. Nouă ne pare mai potrivit loc de concert (un oraș) din Munții-Apuseni.

Așteptăm răspunsul Dvoastră, etc.

Iată o cugetare prea frumoasă! Doar' frații din Blaj nu pot rămina îndărăptul celor dela Sibiu, Arad, Cluj, Bpesta și alte centre, cari toți din toate părțile, toți ciți să numesc studenții români pe la teologii, pedagogii, universități, să pregătesc să dea dovadă sinceră față de înălțarea gimnaziului din Brad.

Înțelepțește lucrați, vrednici tineri, deoarece-ce gimnaziul din Brad este fătul însuflețirii tuturor Românilor din Zarandul de odinioară fără deosebire de confesiune, rang ori stare. Imprejurarea că e confesional gr.-or., este a să mulțumi archeureului Andreiu bar. Șaguna, care a crezut că așa va asigura mai bine existența acestui institut, dacă îl va îngrădi cu zidurile autonomiei bisericesti.

Intre înființatorii săi, alături de Șaguna, Dr. Hodoș, Pipos, au muncit Francu, Șuluț, Brândușanu, toți fiind conștii că numai prin lumină vom ajunge la viață!

Zeci de ani există institutul nostru și nici cînd nu s'a făcut la el deosebire între gr.-or., ori gr.-cat. Toți au fost școlari iubii ai lui! Drept aceea toți suntem datori a jertfi pentru a lui înălțare.

Plecați deci, fraților, cu sabia Domnului! Vorbiți în psalmi și în laude și în cuvîntări însuflețitoare și fiți siguri că inimile nobile și pungile române, să vor deschide pentru nobilul scop, căruia apostoli vă înștiințați!

T. Liviu.

— După știri ce avem din mai multe părți, pe Crăciun să vor da zeci de concerte și petreceri în favorul gimnaziului din Brad. D-seu ajute tuturor la bunul gînd!

DIN ASTRONOMIE

Vederi cerești.

— Fenomene atmosferice. —

Stea ce a căzut șerpuiind, nu oblu! — Inele înădite unul de altul în jurul lunii. — Ce-i un »bolid« pe cer? — Cînd s'au văzut pe cer 7 sorii de-odată? —

Ori-cine a fost cu luare aminte, a putut vedea în toamna asta multe minuni în văzduh. Să nu creadă însă cineva, că astea ar aduce schimbarea vremilor, întoarcerea lucrurilor, căci vremile să vor schimba ele de bună-seamă și fără semne deosebite pe cer! Ci însemnează lucruri după legile firei.

1. Într'o seară mi-s'a speriat »ordonanțul« dela banca la care-s și eu, — fiindcă a văzut aprinzîndu-să și fugînd o stea. Dar' ea nu fugea oblu, ca alte stele, ci tot șerpuiind, de parea că scrie numerii dela 1 până la 20 în capăt!..

2. În noaptea de prinderea postului, adevăc Marți, în 27 Noemvrie n., vor fi stat mulți, ceva mai tîrziu decît altă-dată, la

cîte un pahar de beaură și mai multă voce bună!..

Eu încă am stat. Pe la miezul nopții, mergînd către casă, zăresc un inel mare pe lingă lună. Iar' la o margine a lui era înădit un arc dela un al doilea inel, strătînd pe celalalt, ca și cum să încopcie o zală mai mică de una mai mare! Lucru foarte rar de văzut*)

3. Vineri, 30 Nov. n., seara pe la 6 ore să ivi halou (cearcă) în jurul lunii, colorat și duplu. Cearcănel cel dinlăuntru era roșu la margine, apoi urmau către lună colorile: galben, vînat, violet. Inelul din afară era verzuiu.

La aceste vederi, ce le-am arătat și la alții, nu vor strica următoarele lămuriri, pe care ni-le dă știința astronomiei (cunoașterii stelelor):

1. Steaua căzătoare a fost bolid, cum să zice în astronomie. Adevăc un corp ceresc, care venind din largimile fără hotare a lumii, nimereste în stratul de aer ce învăluie pămîntul nostru (că nu-i peste tot locul în văzduh aer, ci numai în apropierea pămîntului până la o înălțime mare, încolo nu-i aer), și cum steaua zboară de prin cele depărtări cu iuteală uriașă, ajungînd aci să freacă repede de straturile de aer și să aprinde, dă schinte, cite-odată exploadează (să sfarmă în bucăți), iar' altă-dată scapă din aer zburînd mai departe, în lumea nemărginită.

De ce să aprinde în aer?

Fiindcă iuteala bolidului și pedeca aerului produc o fierlîntăală, ce topește orice materie!

Bolizi poate vedea ori-cine, dacă pîndește după ei, îndeosebi în nopțile din August și Noemvrie. Căci în lumea corpurilor cerești e o mișcare nesfir-

șită, o mișurare așa-zicând a milioanele de corpuri ce noi le numim „stele“, și așa întâmplări de acest fel vin într-una nainte. Despre mine știu însă, că cel dintâu bolid frumos, schin-teitor ca un foc de brad, l'am văzut în o noapte de Iulie și m'am spăriat urt, fiindcă mă înfricase un om „că ăla-i smeu“.

Stingerea ori sfărâmarea unei astfel de stele, topirea și nimicirea ei, e *potopul lumii* pentru acea lume mică, ori pentru lucrurile sau chiar ființele ce ar fi pe ea.

2. și 3. Cearcănele ce să iyesc în jurul lunii sau în jurul soarelui, sunt de două feluri:

- a) unele mai mici, numite *halo-uri*;
- b) altele mai mari, (adecă mai departate de lună sau de soare), numite *inele*.

Halourile să formează prin răsfrîngerea razelor în stropii de apă din văzduh. Astronomul Fraunhofer a produs altădată cearcăne măiestrite, prin un ochiu de sticlă. Un profesor din Viena, Carol Exner, a arătat cum să poate socoti mărimea stropilor, din acest fenomen, iar Kämtz a făcut aievea socoteli de aceste, aflînd diametrul stropilor de abia 2 sutimi din un milimetru (mici de tot).

Inelele să formează prin frîngerea razelor luminoase în cristale de ghiață. Să iyesc deci în nori subțiri, numiți fulgi.

La întretăierea inelelor să pot ivi pe cer icoane de-ale soarelui sau de-ale lunii, (luni laterale sau sori laterali), spre marea mirare a oamenilor noștri! Îmi aduc aminte din copilărie, cum să minunau oamenii la noi în sat, fiindcă au văzut într-o noapte trei luni de-odată.

Cea mai frumoasă vedere cerească de acest soi s'a văzut la 1661 în Danzig, cînd s'au ivit de-odată pe cer *șase chipuri de-ale soarelui, adecă șase sori laterali!*

Directorul Observatorului Meteorologic din Berlin, învățatul G. Hellmann a băgat de samă că cele mai multe inele de soare, să formează în Mai u, cele mai puține în Decembrie; cele mai multe inele de lună în Faur, cele mai puține în August.

Tot vedenii cerești, zise „fenomene atmosferice“ sunt zările galbene ca ceara sau roșii ca purpurul, la apusul sau răsăritul soarelui; apoi curcubeul; cercul lui Bishop; norii luminoși; ba chiar și culoarea albastră a seninului și lumina polară (zarea dela miază-noapte).

Cetitorii cunosc pe unele din aceste fenomene. Dar' de altele, de bună seamă că n'au auzit nici după nume! Eu însă vreau să scrie în aceste foi „Libertatea“ și „Foia Interesantă“ despre astfel de vederi rari, lămurindu-le cetitorilor cu tilcul ce li-l dă știința.

(Geoagiu-inf.) Gavr. Todică.

Manifest.

„Tribuna“ din Arad aduce știrea că deputații din dietă a celor trei naționalități, au luat o hotărîre vrednică de toată lauda: vor răspunde, într'un manifest către naționalități, tuturor viclenilor și răutăților ce se cuprind în vorbirea ministrului Andrassy, a cărei lipire pe ziduri a hotărît'o strînsura șovinistă.

În același timp manifestul deputaților naționaliști, dat de toți deputații români, sîrbi și slovaci, va fi și o puternică scărmanare la adresa politicii de stat a partidelor azi la putere. Țara și străinătatea să va încredința despre falsitatea și întreaga politică vicleană a „Contelui negru“.

Iubite cetitor!

Binevoește a arăta și altor cărturari din comuna d-tale aceste trei foi ale noastre, și a-l îndemna să le aboneze, avînd acî foile cele mai bogate în știri și cele mai ieftine! Prețul abonării vezi-l în fruntea foii.

Cel-ce trimite banii înainte pe 1907, macar pe jumătate de an, capătă de acum pînă la Anul-nou toate foile acestea gratis.

Cel-ce vrea să aibă numai de probă pînă la Anul-nou, trimite 60 fleri, și-i vor veni regulat.

Din pildele altora.

Brünn, 2 Dec. 1906.

Cum petrec țărani Cehi tineri timpului iernii.

Intr'un număr de mai înainte am descris mai pe scurt cum își petrece lumea vara prin părțile astea. — Să vă povestesc azi, cum își petrece sau mai drept zis cum să pregătește peste iarnă.

Petrecîndu-și de primăvara începînd, de cînd mijesc mugurii pînă cînd pică frunza îngălbinată, afară în codrul verde, lumea sătulă acum de joc și petreceri, peste iarnă mai odichnește puțin. Adecătelea joacă mai puțin și povestește mai mult. *Vara muncește mult trupește, iar iarna cu sufletul, cu mintea!*

Fiind lucrul cîmpului pe gătate, lumea e mai liberă și mai odichnită pe vremea asta. — Apropiindu-să serile lungi de iarnă la sate să știe că acum începe altă muncă, un fel de *școală a celor mari!* Iaca de pe acum începînd s'adună oamenii seara la „șezătoare“ cu dascălul în frunte. Aci apoi le cetește lucruri frumoase și de folos, le talmăcește din legi, le dă poavețe cum să facă și să direagă ca să aibă spor la lucru, le vorboște mai ales despre *însoțiri* și foloasele lor, asigurări și altele multe. După-ce a gătat dascălul, încep vorba cei adunați, care de care, și unul întrebă una, altul alta, fiecare își spune păsul și să sfătuesc cum ar fi mai bine? A bună-samă, că dascălul duce hangul, fiind mai cu carte, cu scaun la vorbă, cetînd el multe de prin cele nuvele și gazete, iar birăul ori alt sfătos din sat, îi ține isonul.

Sunt foarte atragătoare aceste șezătoare a țărănilor Cehi și merg la ele bucuroși tinerii, pentru-că-s tineri și să mai vad, dar' și bărbații în floarea vieții și chiar bătrînii. Și tocmai venirea lor a tuturor, cu învățătorul, face ca ele să fie foarte cuviincioase. Mai ales după ce dascălul și-a gătat vorba, începe a fi frumos. Că apoi și flăcăul cutare, frunțașul cutare pune întrebări, dă răspunsuri, spune ce a mai băgat de samă nou în vremea lucrului peste vară, și din acolo să vede că el ce a priceput, ce a învățat din cite a auzit, și din cite a pățit, cit e de isteț și de priceput? Așa că e o *întrecere vrednică de toată lauda între ei*, de a să arăta mai cu știință și pricepere în treburi!

Am fost și eu la vre-o două șezători de acestea într'un sat ceh vecin, și spun drept că m'am depărtat de acolo cu lacrimi în ochi, căci eram mișcat de ce am văzut și cite am auzit, și mi-am adus aminte de ce e la noi acasă pe sate!

Din povestile lor astea ca la șezătoare, să prinde azi ceva, mîne ceva și de capul lui Ionu Cătălinii și de a lui Toaderu Măriuții, până să trezesc, că ies din iarnă „dobă de carte“, și că tare puțini sunt în sat proști în ale economiei și luptei vieții.

Afară de șezătorile astea de sara, în toată Dumineca după ameazi să adună, ce credeți, doar' la birt? nici poveste! să adună cu popa și cu dascălul în frunte la *școală*, unde le ține ori unul ori celalalt prelegeri în toată forma, despre ale agronomiei (lucrul cîmpului), despre creșterea vitelor, grădinărit, pomărit și altele

multe ce-s de folos țaranului, o bine îngrijită școală de adulți!

Am fost mai Dumineca trecută într'un sat la o atare adunare cu prelegere și am rămas uimit cît de cu carte și cu scaun la vorbă am aflat de nou oamenii pe aicea. Și cumpătați și așezați.

Ca o urmare a acestor prelegeri și șezători, să poate pune faptul, că pe aici în jurul orașelor mari, să ocupă locuitorii în mare cu *grădinăritul și legumăritul*, care nu-s lăsate Bulgarilor, ca pe la noi, căci leguma și poamele sunt căutate la oraș și să vînd cu preț bun.

La prelegerea la care am nimerit și eu, povestea învățătorul chiar despre cultura pomilor roditori și despre legumărit. Îi sfătuia cum să păstreze poamele și legumele peste iarnă, ca să nu să strice, ca coalea prin Mărțișor să le poată vinde cu preț de 3 și de 4 ori mai bun ca acum toamna! Spunea care soiuri de poame sunt mai căutate la oraș, care-s mai cu preț. Cînd și cum să grijască de altoi și de pomi. să-i curețe de omide și de crengile uscate, apoi că la care legumă în ce pămînt îi priește și ce gunoiu îi trebuie, — și alte multe sfaturi de acestă folositoare, date după cele mai nouă descoperiri și îndrumări ale științei în economie.

Așa apoi să îi vede că-s meșteri oamenii în ale grădinăritului pe aicea și prăsesc numai poame de soi! O pară, nici prea mică, nici prea mare, o cumpără aici în piață cu cite 10—12 și chiar 15 creițari. A bună samă, că-i de soi u, gustuoasă și frumoasă, de o mîncă domni cu poftă și nu le pare scumpă! Pe o persăcă să dă 5—6 creițari! Tot pe aia urmă și legumele!

Vedeți dragii mei așa să pricepe omul cu carte să facă bani!

După-ce s'a isprăvit cu prelegerea am dat în vorbă cu unul și cu altul și i-am întreat, că cum stau de rîndul birtului în satul lor, rătăcesc-usă des pe acolo? Mi-au zis:

„Dle, birtul la noi e mai mult pentru *drumetii*, cari înoptează pe drumuri și poposesc peste noapte acoloa. Cîț despre noi, i-ar crește iarbă în prag, cum s'ar zice, dor' din Paști în Paști dacă nimerim și noi la el.

„Și ce beți?“ — I-am întreat eu: — „D'apoi mai închinăm și noi cînd cum, cite-un păhar două de bere ori o jumătate de vin. *Vinarsul nu-l punem în gură nici de leac*, că în vinars și-a muiat dracu coada și unde își bagă dracu odată coada, acolo nu-i lucru curat, toate merg pe dos!

Cînd le-am spus, că pe la noi și acum mai sunt sate pe unde beau oamenii vinarsu ca laptele, ba la unii nici spiritu nu li destul de tare, își făceau cruce și scuipau în sîn ca de necuratu!

Așa-s cumpătați și cu capu limpede oamenii pe aicea. Și de-aceea lucrurile din Boemia străbat și bat în toată împărăția! chiar peste ale Nemților!

Mi-a mai povestit oamenii din satul de care vorbesc, că i-a norocit Dumnezeu cu un dascăl vrednic, om cumpătat și cu învățătură, care ține tare la popor, dar' și sătenii din partea lor să îngrijesc ca dascălul să-și capete plata și lemnele de foc la vreme.

Iacă, fraților, așa „omoaară“ țărani cehi vremea peste iarnă. Ei o omoaară bine și-i trag folosul, îi iau pielea!

Iar noi? Noi o troznim cu ciomagu în numele tatălui și-o lăpădam în șanț, nici pielea nu i-o luăm macar... La noi vremea nu-i nimic!... Și nu facem bine, dragii mei! Căci vremea petrecută nu mai vine. Ci de suntem cumînți, să o folosim cu grije și cu *chibzuială pînă o avem*, să învățăm cu zi

cu noapte, că de unde nu, murim tot proști, și-i păcat că am trăit și am mîncat, iar' spor în urmă n'am lăsat! Și n'om merge înainte pînă hău. Tot coada om rămînea, doar Țiganu-i pune virfu!

„Deșteaptă-te Române!“

V. F. B.

Din dietă.

Sîmbătă 1 Dec. n., a fost furtună națională în dietă. Vorbise Polonyi, atacînd pe Români și pe Slovaci. După el, la capătul ședinței, s'a ridicat deputatul *Dr. Iuliu Maniu* să vorbească în apărarea partidului român. atacat de ministru. Președintele nu vrea să-i deie loc la vorbire, că personal n'a fost atacat.

Dr. Maniu: Vă voi spune eu de ce vreau să vorbesc! (Voci dintre unguri: Nu să poate! E obraznicie să mai vorbești!) Maniu nu să lasă, ceia zbiară și să face o mică revoluție. *Mai mulți deputați unguri au sărit spre Maniu să-l lovească cu pumnii. Deputații români s'au adunat în jurul lui și l'au coperit.* — Președintele a închis îndată ședința, — și s'a risipit zarva.

Luni în 3 Dec., Dr. Maniu a luat totuși cuvînt, și spulberații de Sîmbătă l'au ascultat mulcom, că-i certese stăpîni că s'au făcut Sîmbătă de ris, vrînd să oprească cu puterea pe un deputat a vorbi. Deputatul român spune, că e vorbă de nimic ce ministrul Polonyi a zis, că pe Nemaghiari îi ține împreună „ura contra Ungurilor“. Respinge cu bărbăție învinuirea asta josnică. Pe ei, pe nemaghiari, îi ține laolaltă *iubirea de adevăr și de patrie!*

Mercuri în 5 Dec. Dl *Dr. A. Vlad* a răspuns și dsa vorbelor de Sîmbătă a ministrului Polonyi, care zisese că Dr. Vlad stă în legătură ori chiar în slujba politicii din Viena! Respinge dela sine această bănuială netrebnică!, în numele său și al partidului!

S'a ridicat apoi deputatul slovac *Iuriga* cel osîndit la 2 ani robie, și a vorbit frumos despre prigonirea sa și a neamului său. S'a vorbit despre mine, zice Iuriga, că vreau să fug. Dar' n'am să fug, mi-ar fi deschis drumul și acum. *Pentru poporul meu însă bucuros voi suferi robia celor doi ani de zile, ba și moartea!* (Aplauze și aclamări vii între naționalități!)

Dr. Vlad vorbește de nou arătînd că ministrul Polonyi a pornit atitea procese asupra neamurilor nemaghiare, nu căutînd „dreptatea“, ci cu scopuri politice, nevednice de apărătorii dreptății într'un stat.

S'a făcut propunerea, că pe Iuriga să-l desbrace, la cererea procurorului, de scutul de deputat, ca să-l poată aresta (ca pe deputat nu-l poate nimeni aresta), fiind greu osîndit. *Chiar și dintre Unguri au sărit mulți contra acestei cereri pătimăse*, zicînd: să nu ne jucăm așa cu scutul deputaților! Că azi poate fi ție, mîne mie! Și jumătate de zi s'au hărțuit, și pe urmă nu l'au dat pe Iuriga spre a fi arestat.

La ce bucuria?

Foile șoviniste maghiare își sar din piele de bucurie, că ministrul Andrassy a spus în plină dietă, că — va șterge legea de naționalități!

Dar' uite zău, noi nu înțelegem ce rost are bucuria asta sălbatecă?

Bine. Să șteargă legea de naționalități. Mai bine s'o șteargă de tot, decît s'o avem acolo între legile pe care a jurat și Maestatea Sa și guvernul lui că o vor ținea, și cînd colo — tot nu să ține.

Căci ce prescrie pentru noi legea de naționalități? Prescrie: *„că guvernul are să ridice din banii statului școli cu limba de propunere românească* printre Români, și anume și școli populare și *gimnazii*, — iar' printre

Slovaci cu limba slovacă, printre Sîrbi cu limba sîrbească. — Și nu numai că nu să ține legea în punctul acesta, — dar' nici pe banii noștri nu ne lasă guvernul să mai deschidem gimnazii românești! Ba cel românesc din Beiuș, îl maghiariză pe jumătate cu puterea, că de nu, îl închidea!

Mai zice legea de naționalități, că limba oficială și de protocol, la comitate și la comune unde sunt peste 20% din oare-care neam, e și limba acelu popor care locuiește macar cele 20% în comitat. Noi avem vre-o 16 comitate, în care nu 20% (douăzeci din sută) de locuitori sunt Români, ci 50, 60, 80 și peste 90, din toată suta, tot Români. Dar' pentru aceea în nici un comitat nu să ia nici un protocol românesc! La sate chiar, notarii fac protocoalele ședințelor reprezentanței șatești, *ungurește*, și dacă cite-o reprezentanță hotărăște că ea vrea să stee pe temeiul legii și că cere de aci încolo protocoale și socoteli românești, ca să le înțeleagă poporul, — atari hotărîri sunt nimicite de comitat și de ministeriu! (Doar' în comitatul Sibiuului și altele unde au putere Sașii, nu-i lucrul acesta așa de ticăloșit ca încolo în țară).

Zice mai departe legea de naționalități, că judecătorii *trebuie* să știe limba poporului în mijlocul căruia e judecătoria și că și la judecătoria și la tribunal *trebuie* să se primească scrisori și recursuri românești dela Românul ce are lucru cu ele și care scrie el de-adreptul, nu prin avocat, — dar' aș! Judecătorii nu știu limba poporului, și-s anume trimiși printre nemaghiari tot de aceia, cari *să nu știe altă boabă decît ungurește*; scrisoare românească nu-ți primește nici la judecătoria de cerc, decum la tribunal, nici la oficiile de dare, nici la poste!

Ba pe preotul deputat slovac Iuriga, pentru-că și-a îndemnat (ori să-i zicem „ațîțat“) poporul să ceară dela domni ca să *cinstească legea asta de naționalități*, dacă-i „lege“, îl băgară la doi ani de temniță!

Și așa mai departe.

Ce lege mai e dară pentru noi legea de naționalități? Un joc de vorbe pe hîrtie, nerespectate de nici un slujbaş, de nici un guvern. Ea prin praxa vieții e *demult ștearsă* din șirul legilor. Că acum va veni dieta koșuthistă și la propunerea lui Andrassy, va șterge-o și pe de hîrtie, prin asta în fapt, în realitatea tristă a vieții noastre, nu să schimbă nimic, ori aproape nimic.

Dar' alta e întrebarea! Legea asta oare ea a dat și dă viața și putere de dezvoltare poporului românesc, care vedem că să întărește, înaintează și să desvoaltă mereu și el? Poate prin aceea că nu s'a respectat, să-i fi dat putere?

O, scurt văzătorilor politici! Orbiților de patimă, lăcomie dobitocească și ură! Voi puteți șterge legea de naționalități, dar' nu puteți și nu ve-ți mai putea în veci șterge *popoarele* nemaghiare cele număroase din țară, nici nu le veți mai putea opri în dezvoltarea și întărirea lor firească, pe care ele o urmează cu stăruință, apoi ori că au o lege-nelege ca și cea de naționalități, ori nu o mai au!

Acesta e adevărul și acesta arată zădărnicia bucuriei voastre de azi!

HYGIENA

Paza sănătății.

— După „Sănătatea”. —

Cum putem rămânea tineri?

Nu te feri de lumina soarelui! Nimica frumos, nimica dulce nu crește și nu înflorește la întunec. Incungură frica și spaima, ele sunt o primăjdie pentru sănătatea omului. O viață lungă are nevoie de o viață regulată. Nu trăi pentru ca să mănânci, ci mănâncă ca să trăiești. Multe boli vin de acolo că omul mănâncă prea mult, și prea neregulat. Nu te gîndi la ziua nașterii tale, ca să nu-ți vie nici gîndul că îmbătrînești și că te apropii de mormînt... Nu privi lucrurile și oamenii decît din partea lor cea bună. Fii vesel și voios. Veselia gonește boala. Fii copil; trăiește simplu și fii mulțumit și cu puțin. Grijiile și nemulțumirile îți zăbicesc fața. Fă-ți obiceiul, ca atunci cînd te culci, precum te dezbraci de haine, așa să lași la o parte grijiile, gîndurile, pentru-ca să poți dormi bine. Precum vedeți, nu leacuri vă prescriu, ci niște reguli foarte ușor de urmat.

Bolnavii n'au nevoie de oaspeți.

E într'adevăr o binefacere de a vizita pe un bolnav, de a-l mîngăia, de a-i da curaj, nădejde, de a-l face să mai uite de suferințele lui. E lipsă însă de mult tact din partea vizitatorului și acest tact lipsește multora.

Peste tot cei cari vin la bolnav, ajung a-i fi spre greutate, îl obosesc cu vorbirea, îl supără pe bolnav, îl sperie mai rău cînd vorbesc de alți bolnavi, de morți, etc. Alții venind pe neașteptate, produc bolnavului o spaimă ce-l zdruncină rău.

Apoi multe boli lipicioase se lătesc prin vizitarea bolnavilor! Căci oaspeții duc cu ei germenii bolilor. De aceea din orice punct de vedere, atît în folosul bolnavilor, cît și al oaspeților, mai bine ar fi, ca să vizitați pre cei bolnavi cît mai rar!

Cum e în America.

Deslușiri adevărate, date de conzul austro-ungar venit din America pe citeva zile acasă.

Conzul trimis de Austro-Ungaria la Washington, Lad. Hengelmüller, venind pentru ceva treburi acasă pe timp mai scurt, a fost cercetat de un ziarist din Budapesta și întreat să o spună el acurat și adevărat, cum e prin America și cum merge oamenii dela noi ce s'au duc acolo? Conzulul i-a dat, în 30 Nov. printre altele, următorul răspuns:

— Ca să fie oprită emigrarea (părăsirea țării), e lucru foarte greu, căci nu poți oprî pe oameni în libertatea lor personală. Cu porunci de-ale poliției nu poți ținea pe cineva cu sila în patria lui veche, dacă acolo nu-și mai poate cîștiga pâinea! *Ducerea la înflorire a economiei*, asta numai poate oprî emigrarea! Pe asta trebuie să pună țara grija cea mai mare, prin asta mai ușor își reține acasă pe fiii săi, decît prin cele mai aspre opreliști de plecare din țară!

(Prea adevărat, dar' ministrii unguri n'au vreme să se gîndească și la așa ceva. Ei sunt încălzîți de un singur gînd: ducerea la tot mai mare înflorire a șovinismului național maghiar, înflorirea lui până la nebunie! De aci încolo urmeze și — potopul! Red. L.)

„America — zice conzulul mai încolo, — primea cu bucurie în veacul trecut pe Europeanii ce-i veneau. Au și venit în cete nenumărate! Azi însă, *America însăși nu-și mai dorește atîta rîvărare de străinătate!* De aceea a și adus cunoscuta lege, prin care numai celor deplin sănătoși, și trebuie și sufletește, le mai îngăduie pășirea pe țărmiile ei, cărora medicii le dau atestat că nu vor fi spre sarcina țării. — Anul trecut au venit în America un milion de Europeani, și așa nu-i mirare că America nu-i mai vede bucuos.

— Ce privește starea materială, pot spune verde, că cel dus în America trăiește mai bine ca fratele său rămas acasă. Lucrul nicăiri nu-l plătesc așa bine ca în America. *Dar' și aceea e adevărat, că acolo numai acela să ferească, care muncește!* Cel-ce vrea să trîndăvească — acela să pustiește! *Dar' dacă își mișcă zdravîn cele două mâni, apoi e plătit din greu.* — Oamenii cu școli, mari sau mici, nu să ferească în America, dacă numai nu s'apucă de lucru de rînd.

— Stările sănătății sunt din cele mai bune, afară de în unele băi, unde zău că pluta cea mare ce o capătă, o plătește lucrătorul cu sănătatea! — Lucrătorul trăiește cu mult mai bine în America ca în Ungaria. În toată ziua să hrănește bine și ta. Lucrătorul mîncă acolo în toată ziua carne. Dar' e și de lipsă hrana aceasta, căci altfel trupul nu i-ar birui lucrul cel greu!

Intreat, că cum să ferească acolo omul ce știe numai o limbă, bunăoară cea ungurească, conzulul a răspuns:

— M'am uitat eu însumi după mai mulți țărani Unguri și Slovaci, care la venire nici unul nu știa alta limbă afară de a mamei sale, — și: *peste citeva săptămîni toți știau limba engleză!* De altfel în toate fabricile sunt slujbași cari să pot înțelege cu lucrătorii în limba lor. *Ungurul foarte repede să contopește* (să prefacă în alt neam)! Simple fete de țaran, peste 2—3 luni dela venire, să primblă pe strade cu pălării americane cu pene de struț în ele. Așanumita „Ungurime americană”, acolo de fapt nu există (nu este!). Acolo sunt numai două feluri de oameni: Unguri cari să mai doresc acasă, și Unguri cari s'au contopit în statul american și s'au făcut și ei Americani!... (Asta ca răspuns la vilva foilor ungurești, că Ungurii în America ar forma un popor de sine, tare ținător la Ungurii de acasă și la bravurile acestora!..)

REVISTA PRESEI

Ce scriu foile?

„TRIBUNA”

din Arad, a publicat în numărul său dela 1 Decembrie n. o interesantă listă a celor ce a îndurat osîndire în cauza națională. În cei din urmă 12 ani au fost dictate atîtea osînde asupra Românilor (și cîțiva Slovaci și Sirbi), că adunate toate la oaltă, dau:

44 ani și 49 de zile de robie,
49.293 coroane pedeapsă în bani
150.000 cor. cheluieli ce au urmat!

Frumos pomelnic de suferințe pentru neam!

„GAZETA TRANSILVANIEI”

din Brașov, crede ca prin scandalul dela 1 Dec. din dietă, față cu Dr. Maniu, au ajuns lucrurile la limpezire în noua dietă, și pentru unii și pentru alții: deputații și politiciii nostri cari credeau că doar' spiritul împăcător al lui Mocsary L. va începe a străbate în dietă, s'or încredința acum, că ori-ce încercare de înțelegere cu acești zvăpăiați, e pe nimic!

„REVISTA BISTRITELI”

din Bistrița, are la locul prim articlu prin care sfătuște poporul să se fească de agenții ce vin îmbindu-i „împrumuturi ieftine” și arată cu pilde adevărate, marile înșelătorii ce le-au îndurat țărani români ascultînd de astfel de agenți necunoscuți.

„NEAMUL RONĂNESC”

din București are în No. 55. un foarte interesant prim-articol, scris cu multă reverință dar' cuprînzînd mușcător adevăr și nimerînd multe inimi românești, cînd își arată mirarea, chiar năcazul, că Regina României scriînd de curînd un articol despre starea sănătății înaltului său soț Regele, acela s'a publicat mai întîi în „Bukarester Tagblatt” și cam de-odată în jidovescul „Adevărul”, — ca și cum neamul românesc ce încungioară cu atîta dragoste pe Regina și Curtea toată, n'ar avea un ziar vrednic de a să publica în el scrisul Reginei!

În numărul cel mai nou (56) are remarcarea:

„Foarte dreptă e observația „Tovărășiei” dela Orăștie, că vederea expoziției

și a Țării, ar fi putut aduce *legături economice* ferice între Români din toate ținuturile, dacă Românilor din toate ținuturile le-ar plăcea mai puțin a risipi timpul cel sfînt în — petreceri!”

„RENAȘTEREA”

dela Caransebeș, aduce un articlu subscris de dl Dr. Nic. Ionescu, avocat, în care să lapadă și dsa de dl Burdia ca politic, zicînd între altele:

„...Mă simt datora a declara, că eu nu am mers și nu voi merge nici-odată pe căile pe cari a apucat dl Burdea, în ce privește ținuta politică a d-sale. Iar' mai jos, că la atacurile asupra lui Burdea, d-sa nu are „nici un cuvînt de apărare a dlui Burdea, pentru-că nu pot apăra pe cineva pentru o ținută, pe care eu nu o pot aproba!”

Las că-l aproabă pe Burdia d. Birăuț dela Pesta, chiar în adunări publice!

„ERDELYI HIRLAP”

din Cluj, într'un număr mai nou spunînd că ce vorbește „Gazeta Trans.” despre lucrurile din Cluj, fiind în ziarul român scris Cluj, nu „Kolozsvár”, — să întreabă: „Ora unde să fie acest oraș? în Rumania?”

Apoi fiind-că ziarul maghiar nu știe și Gazeta n'a grăbit a-i da de știre că unde e, iacă-i spunem noi: Clujul, dlora dela „Erdelyi Hirlop”, e aci la marginea Sibiiului, de cătră stație, zugrăvit galben și cu zăbrele la ferești...

NOUȚĂȚI

Osînda dela Rozsahegy:

Joi s'a dictat osînda în procesul Slovacilor dela Rozsahegy. Ea sună:

Preotul Hlinka osîndit la doi ani arest de stat, 1500 cor. în bani și 1680 cor. spese de proces, Dr. Srobar, fost candidat de deputat pentru care s'a făcut mișcarea judecată, osîndit la un an, Jancec la 6 luni, Gregus 5 luni, preotul Torik la 4 luni și alți 4 Slovaci la cite 2 luni.

Cinci luni de arest preventiv li-să socoate. Toți au fost puși pe picior liber.

Zah. Bârsan la Hațeg. Sâmbăta viitoare în 15 Dec. n. dl *Zaharie Bârsan* cu trupa dsale, din care face parte și bine apreciată dsoară *Brașovean*, — va da reprezentație teatrală în Hațeg.

Cunoscut fiind așa de bine dl Bârsan, credem că nu va pregeta nici un domn preot și cărturar din jur a grăbi pe acea zi la Hațeg, — iar' inteligența din loc, își va face sieși o plăcere și artistului o dreptă prețuire, luînd parte în număr mare.

Presara Sfîntului Andrei, la gimnaziul român gr-or. din Brad să sârbbează Joi, la 30 Nov. v. a. c., cu festivitate întru memoria Arhiepiscopului Andrei Șaguna.

Dimineața la 10 ore profesorii și școlarii iau parte la serviciul divin și la parastasul, ce să înalță pentru odichna sufletului fericitului arhiepiscop și fondator al gimnaziului.

La 11 ore a. m., să adună în pavilionul de gimnastică școlarii, onorațiilor și fruntașii conduși de virtutea recunoștinței și după deschiderea sărbării să petrec următoarele:

1. Cu noi este Dzeu, cîntare de corul școlarilor. 2. Cuvînt ocazional, de inv. dl Stoia. 3. Imnul lui Andrei, de corul școlarilor. 4. Declamări de poezii alese. 5. Conferință despre Benjamin Franklin, de directorul gimnaziului Dr. P. Opiș. 6. Impărțirea de daruri pioase școlarilor din fond. Șaguna. 7. Marș, de corul școlarilor.

Inchiderea sărbării.

La sărbarea pioasă sunt binevăzuți Români cărora le zace la inimă înaintarea neamului, îndeosebi preoții și învățătorii și părinții școlarilor, cari fiind zi de tîrg și așa vin la Brad în număr mai mare.

Ne-am dovedit tot mai vrednici, dacă memoria bărbaților mari, am sărba-o cu tot mai multă pietate.

Invitări speciale nu să fac.

Deputatul Dr. Al. Vajda, să știe că a pîsit de repețe ori în dietă în favorul votului universal, interpellînd pe ministri și cerîndu-le lămuriri. Pentru asta peste 300 de funcționari privați și cetățeni din Segedin, Unguri, au trimis scrisoare de mulțumită deputatului Român!

Hirtile de 10 și 20 cor. ci-că-s pe cale de a să perde. Banca Austro-ungară a hotărît, că dela Anul-nou încolo nu mai tipărește atari hirtii, și pe rînd le scoate din umblare și pe care sunt, — dînd publicului în locul lor numai bani de aur.

Trenul dela Hațeg la Caransebeș e pe cale a să face. Ministerul de comerț a dat îngăduință ca la primăvară să se apuce de lucru.

Presara de Sf. Andrei la Orăștie.

Corpul învățătoresc dela școala cap. gr-or. rom. din Orăștie arangiază cu elevii Mercuri la 29 Nov. v. (12 Dec. n. c.) o serată festivă în memoria Marelui Andrei Șaguna în salele azilului școalei noastre, cu următorul program:

Deschiderea. — 1. „Româtime mult cercată”, de D. Cunțan, cuartet. 2. Disertație despre Șaguna. 3. „Rugămintea din urmă”, de G. Coșbuc, declamație. 4. „Ce te legeni codrule”, de I. V., cor de școlari. 5. „Nasturel”, dialog de Dogariu, predat de elevi. 6. „Din povestea vorbeii”, de A. Pan, declamație. 7. „În timp de iarnă”, de I. V., cor de școlari. 8. „Despre lene”, dialog de M. Cioban, predat de elevi. 9. „Venii frați”, horă de G. Chiriac, cor de școlari.

Incheiere.

Inceputul la 6 ore seara. Intrarea benevolă. Suprasolviri în folosul bibliotecii școlare să primesc cu mulțumită și să vor cuita publice.

Diracțiunea.

Bandă prinsă. Să scrie că la Deva au fost aduși zilele astea vre-o 9 oameni dela Pogănești cari formau o bandă de spărgători. Căcaseră casa la doi oameni, jăfuind pe unul de vre-o 600 cor., pe altul de 1200 cor. Acum zac în arest. Printre ei sunt 3 Țigani.

Dragostea, pirdalnică. În Seghedin s'a împușcat zilele astea un student de 16 ani, fiul unui arîndator de moară cu vapor. În două rînduri el, în loc să ducă banii primiți dela părinți pentru didactru de școală, i-a cheltuit pe flori, cumpărînd buchete frumoase pe care le trimitea la „iubiți” sa, o fată de 13 ani. Prins cu stricarea banilor și probozit nițel de părinți, — și-a tras un glonț și a murit din dragoste...

Lucrători din China! Asta-i bună! Numai asta abia așteptăm s'o mai vedem! Și au de gînd s'o facă și asta cîțiva înțelepți de ai concetățenilor maghiari. În 27 Nov. s'a ținut în Békésygyula adunarea proprietarilor de pămînt din acel comitat. Ei să sfătuesc ce să facă, pentru-ca la vară să nu li-să mai întîmple ce acum li-s'au întîmplat: să aibă așa mari pagube pentru-că secerătorii s'au pus în grevă (n'au vrut să mai lucre cu plata obicinuită)? Și au hotărît că dacă lucrătorii nu subscriu până la 1 Ian. contract că vor lucra și nu vor mai face grevă, — apoi trimit să le vină vre-o douezeci de mii de „Culii” (lucrători) din China, — cari sunt foarte ieftini și să mulțumesc cu puțin!

Asta ar fi dragălaș de tot. Să vedem Pusta ungurească împănată cu Culii chinezi, cei cu chică până la glezne și cu ochii lungureți, și la față galbeni. Iar' Ungurii cu izmele lor cele largi și palăriuța cit cuibul de țarcă, fluturîndu-și largile haine — prin America...

Concert. Societatea de lectură „Petru Maior” din Budapesta, invită

la concertul ce-l va arangia Societatea în 15 Decembrie n., în sala cea mare dela Saskör.

Bărbat, de — 6 ani. Din Viena să scrie, că medicul Dr. Knöpfel a adus cu sine și a arătat medicilor de acolo o minune ne mai văzută: un copil de 6 ani, care e deja bărbat deplin: e de 130 cm. și obrazul fi e coperit de barbă deasă!

Mare nenorocire de tren a avut loc Luni dimineața lingă Oradea-mare între stațiile Rogoz și Hollod: un tren de persoane s'a cîncit cu unul de povoare la o cîrnitură de drum. Amîndoi conducătorii mașinilor au fost ucigși și alți doi inși și vre-o 50 de călători greu răniți. Unui călăuz ce stă acolo sus pe un vagon, i-au zdrobit picioarele amîndouă. Acum trage de moarte în spital.

O bună întovărășire.

„Unde-i unul, nu-i putere
„La nevoi și la durere.
„Unde-s doi puterea crește”.

Dar' încă unde-s trei!

Și iată acest an de rod bogat ne dă spre sfîrșitul său: trei foi întovărășite între sine, pentru răspîndirea luminei și bunelor povățuiri în sînul poporului român!

Ce bucurie avui, cînd lingă „Libertatea” și „Foaia Interesantă” văzui și o a treia foaie: „Tovărășia”, care — imi zisei — iată nu numai propovedește folosul și însemnătatea tovarășilor de tot felul, dar' aduce și la faptă povețele sale, întovărășindu-să cu celelalte două foi pentru a străbate mai bine și mai departe prin casele Românilor nostri doritori de înaintare!

Eu cred că această întovărășire va fi de mare folos pentru cetitorii acestor trei foi, cari sunt trei, și totuși una sunt: căci un scop slujesc! Căpetenia din acestea: „Libertatea”, ca foaie politică, ne ține în curs cu politica și întîmplările din lumea mare. „Foaia Interesantă” ne dă material interesant de petrecere și învățură, însoțit de chipuri frumoase. Vine acum „Tovărășia”, ca a treia soată, și ne dă ceea-ce ne mai lipsia: statură și povețe pentru înaintarea economică a poporului.

Politică, literatură, economie; aceste trei vin acum întovărășite prin cele trei foi în casa și pe masa Românilor doritor de înaintare.

Fie într'un cias bun!

Ioan de lingă Murăș.

„Drapelul” din Lugoj scrie în numărul dela 29 Nov.:

„Salutăm cu bucurie reapariția „Tovărășiei” redactată de dl Vas. C. Osvadă dela Hunedoara. „Tov.” va forma de aci înainte adaus la foaia „Libertatea” din Orăștie”.

Căpitanul dela Köppenik cel cu blăstămăția de a fi arestat pe primarul și cassarul din Köppenik (vezi istoria lui și chipurile lui în numerii trecuți din „Foaia Interesantă”), — a fost osîndit la 4 ani robie.

Nu mai avem Călindare. Repetăm știrea noastră: Nu mai avem din „Călindarul Național” exemplare de vîndut. La cereri nouă nu mai putem trimite.

Cei-ce mai au nevîndute, să ni-le trimiță îndată înapoi!

Cetiți invitarea la abonament de pe pagina din urmă a foilor acestora și vedeți ce mari ușurări facem abonaților din popor!

Fără călăreți, fără tunuri!

În München s'a tipărit zilele astea o carte, care face mare zvon între ofițerii armatelor europene. Cartea e scrisă de colonelul C. v. S., din armata austro-ungară, care e de părere, că tot ce cheltuesc azi statele pentru întreținerea grelelor regimente de călăreți și chiar pentru scumpele trupe de tunari, e numai o risipă de bani, mulți și crunți, dar' pentru soarta războaielor, aceste trupe nu mai fac azi aproape nici o para!

Colonelul arată cu pilde din războaie și cu părerea ofițerilor anume trimiși pentru a urmări cursul războaielor. De pildă pentru războiul acesta din Ruși și Japonezi, a fost trimis contele Szepteky, căpitan de stat major, și el după sfîrșitul ră-

boiului venind acasă a ținut în casina ofițerilor din Viena o dare de samă asupra celor văzute, și a spus-o foarte hotărât, că călăreții și tunarii, atît ruși cît și iaponezi, n'au avut în tot războiul nicăiri rol hotărîtor, ei, cu armele lor, n'au dăruit nici într'un loc soarta luptei, ci lupta au dăruit-o totdeauna trupele de pedestriime, infanteria.

Păreră colonelului e, că călăreții trebuiesc scăzuți la trupe mici pentru adus de știri, pentru alergat cu știri, pentru stafete înainte, — dar' nu mai mult ca regimente singure, ci așa pe lîngă tot regimentul de infanterie să fie împărțită cite o mică ceată de călăreți. Ar fi mai practic și mai de folos, și mult mai ieftin pentru țară!

Tunarii încă-s numai cheltuieli uriașe, fără mare ispravă. Un rînd de tunuri nici nu-s plătite și să iscodesc altele mai afurisite și mai scumpe! Și cînd colo în războiu, numai pedestrașii hotărăsc!

Cit s'ar cruța, Doamne, dacă ar ajunge la putere părerile acestea în cercurile înalte militare!

A lua o doftorie

care numai în treacă te agită este fără scop, ca și cînd ai biciul un cal ostent. Cu totul altceva este, dacă folosește cineva un leac, ca Emulsiunea lui Scott, care constă din cea mai bună untură de pește amestecată cu Hyphosphite de var și natron, care întărește sistemul corpului, așa, că în scurt timp dispar slăbiciunile și să înlocuiesc cu sănătate robustă și energie. Ca mijloc de întărire pentru copii debili sau reconvalescenți, Emulsiunea lui Scott este neîntrecută. Scott este fără îndoială mai cu efect decît untura de pește obișnuită.

Semnul, că Emulzia-Scott e veritabilă, e marca: „Pescarul ducînd pe spate o știucă mare“.

Scriind că ai cetit'o în foaia noastră, trimite 75 fil. în marce postale și vei primi mostră gratis, dela:

Dr. EMIL BUDAI, „Városi gyógyosztára“.
Budapest, IV. Vaezi u. 34/50.

== O sticlă originală: cor. 2:50 fil. ==
Să capătă în toate apotecele.

Tîrg de mițe. În Pesta să spune că a fost odată tîrg de căni (acum mulțimea de căni ce mișună prin acest mare oraș, nu s'au mai vindel, fiecăruia îi place și se de în el nevîndut!), dar' despre tîrg de mițe, nu s'a mai auzit. Acum însă l'a făcut și pe acesta orașul Ballymena din Irlanda. Un domn din acest oraș a lipit pe pereții orașului și prin toate satele vecine hîrtii roșii pe care era tipărit cu litere de-un cot, că deoarece în porturile și magazinele de corăbii ale statului și pe corăbiile însăși, s'au sporit în chip ne-mai pomenit șoarecii, — ministerul de comerț cumpără cîteva mii de mițe. Cei-ce au de

vîndut, să le aducă pe ziua cutare la oraș, în piața cutare, că trimișii guvernului vin și le plătesc bine.

Cînd fî ziua tîrgului, unde nu-mi veneau, dragă Doamne, sute și sute de oameni cu mițele, cît în straiță cît în brați, de să umplu tîrgu. Și să porni dragă o miorlătură și o scuiptură de mițe între sine, de-ți era mai mare dragul!

Steteră oamenii un cîas, steteră două; cumpărătorii nu să mai iveau! Până văzură că totul fusese părănită oare-cărui afurisit dela oraș!

Și să sparsă repede tîrgul. Tot omul își luă „vitutele“ de după gît și țup cu ele în straiță injurîndu-le, și pe-aci țî-e drumul.

Locuitorii din oraș care aflase de lucru, eșiseră toți în uliță și să prăpădeau de ris cum să întorcea lumea supărată dela — tîrgul de mițe!..

O mare încercare de înșelăciune.

Pe la mijlocul lunii trecute Japonzii aveau să se fălească naintea lumii cu un lucru mare: Că și-au gătat de edificat în fabrica lor proprie, o corabie de războiu așa de mare, cum alta nu mai are nici un stat din lume! Au mai fost edificat ei corăbii de negoț și de cele mai mici de războiu, dar' corăbii mari, zise »panterate« (cu pînțele de oțel gros de 1 metru!), încă nu făcuse! S'au făcut prinsori mari, că slobozirea pe ape a corăbiei, nu va izbuti! O să fie o comedie, că n'o să poată merge corabia, ori să să chiar scufunde, că fabricanții Japonezi n'or fi știut toate tainele fabricării acestor corăbii mari, de cari ei n'au mai făcut.

Dar' cum rămășagurile erau pe sume mari mari, cei-ce au pus că nu va reuși slobozirea și pornirea pe ape a corăbiei, — au încercat să se asigure de dobîndă, punîndu-să să cumpere pe mai mulți lucrători dela fabrică, să strice ceva la ea, ca în clipa încercării de a o slobozii, să nu meargă. Lucrătorii cumpărați cu bani grei, au și încercat, dar' cum, cum nu, tot lucrul s'a descoperit cu 2 zile nainte de slobozirea corăbiei, și s'au găsit și pedecile ce să puseseră, — și lucrătorii vinovați au fost arestați, și așa în ziua numită, cînd a venit de față și împăratul iaponez cu toți ministrii și generalii, — corabia a putut fi slobozită în pace, în mijloc de uriașă bucurie a poporului iaponez, care venise să vadă noua corabie plutînd în largul mărilor, ca o nouă biruință a hîrniciei și istețimei iaponeze. Așa s'a zădărnicit planul de nimic a unor speculanți ce erau să strice bucuria unui popor și răsplata muncii unor muncitori cinștiți.

Abonamentul nostru.

Iubiți cetitori! Iată am îmbogățit în măsură mare cuprinsul foii noastre! Pe lîngă foaia principală „**Libertatea**“, în care dăm știrile politice din țară și din alte țări și noutățile săptămîinii, alăturăm „**Foaia Interesantă**“ în care dăm prea frumoase chipuri din viața noastră românească ori de prin lumea mare, și o mulțime de material de petrecere și învățătură; iar' de azi încolo alăturăm și o foaie economică, de cel mai mare folos pentru poporul nostru: e foaia „**Tovărășia**“, cu povețe pentru repede înaintare în bunăstare a poporului! Cel-ce cetește și numai un număr din aceste trei foi împreunate, să va încredința îndată, că în nici o altă foaie românească, nu poate găsi atîtea știri din lumea mare, apoi atîta cetire de petrecere, și pe urmă atîtea povețe de folos economic, și și chipuri interesante, ca în aceste ale noastre trei foi.

Tot omul ce ține »Libertatea«, va căpăta adause la ea și »Foaia Interesantă« și »Tovărășia«. (»Libertatea« fără aceste adausuri, nu să trimit.)

Prețul foii „**Libertatea**“ e (cu adausurile împreună) **pe an 8 coroane**. Cu atîta o plătesc domnii cărturari fruntași cu prindere.

Țăranilor însă, le facem **preț scăzut de numai 5 coroane pe an pentru toate trei foile noastre!** Așa că în acest chip nu pot avea nicăiri o foaie nici mai mare, nici mai ieftină și nici mai bogată în știri și învățături! (Domnii preoți și învățători, cari cer anume, și arată că au răspîndit foile și în poporul lor, le vor primi și domnia-lor cu acest preț scăzut).

Cărturarii cu prindere sunt rugați a nu să folosi de acest preț scăzut, ci a plăti 8 cor., căci numai așa putem da poporului sărac și de bani și de carte, așa de ieftin aceste foi folositoare!

Format mărit. Dela Anul-nou începînd, »Libertatea« va eși în format mult mai mare decît cel de azi, mai naltă și mai lată, așa că va fi cea mai mare foaie românească dela noi din Ardeal și Ungaria! Asta o facem ca să putem da cît mai mult de cetit abonaților nostri.

Ce scriu foile? Sub acest titlu »Libertatea« va aduce spicuri din ce scriu toate foile românești, ba și din unele străine, așa că cine cetește »Libertatea«, să știe de ce gînduri sunt bătute și celelalte foi dela noi, ce e mai interesant prin ele.

Grija sănătății încă va fi ținută în »Libertatea«. Vom da povețe pentru sănătate, luate din foi scrise de doctorii buni, cum e foaia »Sănătatea« din București, și altele.

„FOAIA INTERESANTĂ“

Prin această foaie urmărim scopul deosebit, de a cultiva dragostea de cetit la tineretul satelor, făcîndu-l ca nici după ce au eșit dela școală, să nu uite a ceti, — ci chiar să tot îndrăgească cetitul. Bă prin această foaie să se deprindă a ceti românește, chiar și aceia, cari au învățat în școli străine! De aceea »Foaia Interesantă« poate fi și de aci încolo abonată și deosebit de celelalte două. Să poate cere și așa: **1 „Libertate“ cu 4-5 „Foi Interesante“ lîngă ea**, trimițînd de fiecare cite 1 coroană mai mult pe an.

Răspîndiți în popor această foaie: să nu fie tînar cetitor în sat, care să n'o aibă. Pe adresa unui abonent al »Libertății« să vie tot două-trei, ba 5-10 »Foi Interesante«!

„Foaia Interesantă“ singură, fără „Libertatea“, să trimită numai unde să cer dela 4 în sus în o legătură.

Abonare în pachete.

Dacă mai mulți abonenți să învoesc să nu le vie foile pe numele fiecăruia deosebit, ci pe o singură adresă, toate la unul dintre ei, atunci mai facem o ușurare: cu cît cruțăm noi la postă și la lucru, dăm toate trei foile pe an cu

numai 2 fl. 20 cr. (4 cor. 40 fil.)

de un abonat. Atunci să duc a tuturor ortacilor la unul din ei, și toți trimit la el după foi, Sîmbăta ori Dumineca. Dar' ca să aibă și această scărițare de preț, trebuie să se ortăcească cel puțin 5 abonați la oaltă. Atunci banii să cer numai dela cel pe a cărui nume merg foile, și ortacii lui la el au să plătească.

Cei-ce ne trimit acum plata pe jumătate din anul 1907 nainte, adecă cor. 2:50, capătă de acum până la capătul anului toți numerii de cînst!

Cei-ce vreau de aci până la Anul-nou, toți numerii, ca numeri de probă, — trimiță cu mandatul postal alăturat, **30 cr. (60 fil.)** și le vor veni foile regulat!

Neguțătorii ori cei-ce iau asupra lor să vîndă număr mai mare de foi (dela 10 în sus), primesc rabat potrivit din vinderea lor.

A Y I S!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public, cum-că sunt provăzut cu sortimente foarte frumoase pentru **Cadouri de Crăciun, Anul-Nou**, și pentru alte ocaziuni precum: Casette cu parfumuri, odoruri pentru parfumarea chiliilor, Ean de cologne și altele. **Săpunuri** foarte fine — cu mirosoare de flori în diferite calități. Tot felul de articli **cosmetice**, precum apă, crême și prav pentru conservarea dinților, perii de dinți, oleuri și **pomăzi igienice** cosmetice. — Pe acei cari au lipsă de astfel de articli — îi rog să binevoiască a mă cerceta.

Crema de mandule benzoe și săpunul e de mare valoare pentru înfrumusețarea și conservarea pielii, feței și a mânilor.

Thea foarte fină de prima calitate. La beut dă o aromă deosebit plăcută — fiind aleasă din cele mai prețioase sortimente.

Extracte pentru prepararea **rumului** și a diferitelor **liqueruri**. Prin aplicarea acestor extracte, cu bani puțini preparezi cel mai bun rum și liqueruri!

Toate acestea să pot căpăta dela

Cornel Demeter apotecar,

în ORĂȘTIE (Szászváros)

(lîngă bisericile evang. reformate.)

1—6

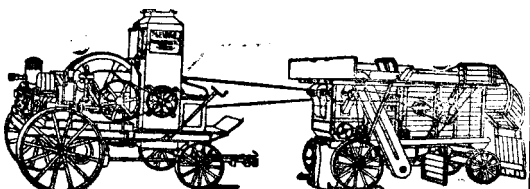
5—

Numai

motoarele și locomobilele **PLEWA**

originale serverc cea mai ieftină și mai vrednică de încredere putere motrice pentru mori și scopuri economice.

Trăinicia lor e socotită pe durata unei vieți de om. Consumare: oleiu brut, benzin ori gaz sugativ, de 2—3 fileri pe oară de puterea de cal.

Catalog și preliminar de spese, gratis.

Condiții de plată favorabile.

Adresa: **DENES B.**, specialist de motoare

Budapesta V. ker. Lipot k. 15.

— Rog însemnați acurat adresa și o păstrați. —

Domnul

Fabritius A. Degan

importator de **Cafea și Tea** în Fiume (Postafiock Nr. 163),

fostul conducător al firmei cunoscute »**Romul Pascu**«, care însă a trecut în mâni străine — a deschis în suși în Fiume un magazin de Cafea, Thea, și tot felul de produse și poame din țările calde, și aduce la cunoștința On. Public, că avînd marfă excelentă și ieftină, răspunde grabnic cerințelor ce i-să trimit.

E cît să poate de bine, să sprijinească Români această întreprindere a unui harnic Român!

Comandați, de probă, un pachet de coloniale (cafea, tea, etc.) în cantitate de 5 kgr., și va vine fără de spese postale și cu prețul cel mai ieftin!